

מראי מקומות

קבלת צדקה מגוי

**השיעור יעובר על ידי
הרב יעקב שפירא שליט"א
כ'ה שבט, תשע"ז**

קבלת צדקה מגוי

1. בבא בתרא י' ע"ב

"איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא, שדרה ארבע מאה דינרי לקמיה דרבי אמי ולא קבלינהו; שדרינהו קמיה דרבא, קבלינהו משום שלום מלכות. שמע רבי אמי איקפד, אמר: לית ליה ביבש קצירה תשברנה נשים באות מאירות אותה? ורבא? משום שלום מלכות. ורבי אמי נמי משום שלום מלכות? דאיבעי ליה למפלגינהו לעניי עובדי כוכבים. ורבא נמי לעניי עובדי כוכבים יהבינהו, ור' אמי דאיקפד הוא דלא סיימוה קמיה".

2. בבא בתרא ח' ע"א תורה יתיב

"יתיב רב יוסף וקא מעיין בה - וא"ת וכי לית ליה ביבש קצירה תשברנה וגו' (ישעיה כז) כדאמרי' בפירקין (דף י:): ו"ל דקבל' משום שלום מלכות כדעבד רבא לקמן (שם) וכי היכי דפלגינהו רבא לעניי עובדי כוכבים ה"נ פדה בהו רב יוסף שבויי עובדי כוכבים ומיהו לא צריכי להכי אלא כדפירש הקונט' דרבא דקבלה משום שלום מלכות וכיון שאמר לו ליתן למצוה רבה לא היה אפשר לחלקם לעניי עובדי כוכבים דאסור לגנוב דעת הבריות ואפי' דעתו של עובד כוכבים (חולין צד). אבל מעות המתחלקים לעניי אין כאן גניבת דעת דאינהו נמי ידע שישאל רגילין לפרנסם כדאמר בהנזקין (גיטין דף סא). מפרנסים עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום והא דקבל מההוא טייעא דנדב שרגא לבי כנישתא בפ"ק דערכין (דף ו: ושם ד"ה עד) אף על גב דהתם לא היה שלום מלכות התם טעמא משום דהוה כמו קרבן ואמרינן (גזיר סב.) איש איש לרבות נכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל".

3. ערכין ו' ע"א

"תנא חדא: עובד כוכבים שהתנדב נדבה לבדק הבית - מקבלים הימנו, ותניא אידך: אין מקבלין! א"ר אילא א"ר יוחנן, לא קשיא: הא בתחילה, הא בסוף, דאמר ר' אסי אמר רבי יוחנן: בתחילה - אפילו מים ומלח אין מקבלין מהם, בסוף - דבר המסויים אין מקבלין, דבר שאינו מסויים מקבלין. היכי דמי דבר המסויים? אמר רב יוסף: כגון אמה כליא עורב".

4. רש"י שם

"בתחילה - בתחילת הבנין אין מקבלין דשמא לרפיון ידים מתכוונין.

לבסוף - לחזק את בדיק דאין לומר רפיון ידים מקבלין ל"א בתחילה כשלא היתה אימתן של עובדי כוכבים עליהן אין מקבלין אבל לבסוף מקבלין משום אימה וראשון עיקר וזה אינו טעם דהא כל ימי בית שני היתה אימת העובדי כוכבים עליהן ובתחילתו יותר מסופו וא"ת האי בתחילה נמי אמקדש ראשון קאמר א"כ מאי מותיב ליה לקמן מואגרת אל אסף וגו' דהיינו במקדש שני".

5. תוספות שם

"הא לכתחילה הא לבסוף - רש"י פי' לכתחילה שייך רפיון ידים ולבסוף לא שייך רפיון ידים ועוד פירש רבינו לכתחילה בתחילת הבנין יש לחוש פן יחזרו בהם ויערערו לומר יש לנו חלק בבית המקדש לבסוף דבר מסויים אין מקבלין פן יהיו לשם ולתפארת דבר שאין מסויים מקבלין דלא שייך תו ערעור הואיל ונבנה ב"ה כבר וניחא בזה הא דקאמר בסמוך שאני מלכותא דלא הדרא וליכא למיחש לעירעור".

6. רמב"ם מתנות עניים פ"ח הלכה ח' ט'

"עכו"ם שהתנדב לבדק הבית אין מקבלין ממנו לכתחלה, ואם לקחו ממנו אין מחזירין לו, היה הדבר מסויים כגון קורה או אבן מחזירין לו כדי שלא יהא להן דבר מסויים במקדש שנאמר לא לכם ולנו וגו', אבל לבית הכנסת מקבלין מהן לכתחלה, והוא שיאמר כדעת ישראל הפרשתי, ואם לא אמר טעון גניזה שמא לבו לשמים, ואין מקבלים מהם לחומת ירושלים ולא לאמת המים שבה שנאמר ולכם אין חלק וזכרון בירושלים.

אסור לישראל ליטול צדקה מן העכו"ם בפרהסיא, ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל ואינו יכול ליטלה מן העכו"ם בצנעה הרי זה מותר, ומלך או שר מן העכו"ם ששלח ממון לישראל לצדקה אין מחזירין אותו לו משום שלום מלכות, אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי עכו"ם בסתר כדי שלא ישמע המלך".

7. סנהדרין ל"ו ע"ב

"אמר רב נחמן: אוכלי דבר אחר פסולין לעדות. הני מילי - בפרהסיא, אבל בצינעה - לא. ובפרהסיא נמי לא אמרן אלא דאפשר ליה לאיתזוני בצינעה, וקא מבזי נפשיה בפרהסיא, אבל לא אפשר ליה - חיותיה הוא".

8. רש"י שם

"אוכלי דבר אחר - מקבלי צדקה מן הנכרים דהוי חילול השם מחמת ממון, הוה ליה כרשע דחמס".

9. יד רמ"ה שם

"אמר ר' נחמן אוכלי דבר אחר צדקה של עכו"ם דאיכא חלול השם מחמת ממון פסולין לעדות והני מילי בפרהסיא כו' ולא דמי למומר אוכל נבלות לתאבון דקאמר' כפיין ואכיל כפיין שקיל ארבעה זוזי ומסהיד בשיקרא דאלו התם כיון דאיכא איסור לא איבעי ליה למיכל ואלו הכא כי אסור היכא דאפשר ליה אבל היכא דלא אפשר ליה חיותיה היא. ואית דמפרשי דטעמא דאוכלי צדקה של עכו"ם דפסולין לעדות משום פריצותא הוא דכיון דלא כסיפא ליה מילתא ומפקר נפשיה כולי האי משום ממון לא מיכסיף נמי לאסהודי בשיקרא דכיון דאית ביה חוצפה כולי האי מסתמא רשע הוא ודמייא לההיא דתנן בסוף פירקא קמא דקידושין האוכל בשוק הרי זה כלב ויש אומרים פסול לעדות ואיפסיקא הילכתא התם כיש אומרים ומסתייע הדין פירושא מדנקיט' לה טעמא בשמעתתין לישנא דקא מבזי נפשיה בפרהסיא דאלמא טעמא משום דקא מבזי נפשיה הוא ולא משום איסורא".

10. רמב"ם עדות פ"א ה"ה

"וכן הבזויין פסולין לעדות מדבריהם והם האנשים שהולכין ואוכלין בשוק בפני כל העם וכגון אלו שהולכין ערומים בשוק בעת שהן עוסקין במלאכה מנוולת וכיוצא באלו שאין מקפידין על הבושת, שכל אלו חשובין ככלב ואין מקפידין על עדות שקר, ומכלל אלו האוכלין צדקה של עכו"ם בפרהסיא אף על פי שאפשר להן שיזונו בצנעה מבזים עצמן ואינן חוששין, כל אלו פסולין מדבריהם".

11. שו"ע י"ד רנ"ד

"שר עובד כוכבים ששלח ממון לישראל לצדקה, אין מחזירין אותו משום שלום מלכות, אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי נכרים בסתר, כדי שלא ישמע השר".

12. ט"ז שם סק"ב

"וינתן לעניי עובדי כוכבים. - אבל לישראל לא דכתיב ביבוש קצירה תשברנה פירוש כשיכלה לחלוחית זכות של עובדי כוכבים אז ישרבו. וקשה דברישיא התירו לקבל בצינעה ולא איכפת לן במה שיהיה לעובד כוכבים זכות בזה

ובדרישה הקשה זה ותיירץ שיחיד המקבל כיון שהוא נהנה מותר אבל גבאי שאין לו הנאה אסור לגרום זכות לעובד כוכבים בשביל הנאת אחרים והוא תמוה דהיאך נתיר לו להאריך הגלות בשביל הנאתו

ונראה לי שאין שייך ביבוש קצירה אלא כשהעובד כוכבים מכיון דוקא לעניי ישראל ובה מייקר שם ישראל בזה יש זכות גדול כגון הכא וכמעשה דאימיה דשבור מלכא בגמ' ששלחה לחלק לישראל ואף על גב דכתב רש"י שהיא ידעה גם כן שמפרנסין ג"כ עניי עובדי כוכבים עם ישראל דאם לא כן הוי ליה גניבת דעת וכמו שנעתיק בסמוך מ"מ העיקר בשביל עניי ישראל בזה הקפידו משום ביבוש קצירה משא"כ ברישא שהעובד כוכבים אין כוונתו דוקא על ישראל אלא מצד טבעו רחמן על כל הפושט יד אין זה זכות גדול ולית ביה משום ביבוש קצירה כן נ"ל עיקר. ונותנין לעניי עובדי כוכבים בסתר. א"ל מזה על מה שכתבתי דעיקר כוונת העובד כוכבים היה על ישראל דכאן נותן הכל לעניי עובדי כוכבים והוה ליה גניבת דעת יש לומר דלא שייך גניבת דעת אלא אם הוא עושה מעשה בדרך גניבה דהיינו אם הנותן נתכוין לתת לישראל ולא לעובד כוכבים נמצא דבשעת נתינה לעובד כוכבים עובר על דעתו של העובד כוכבים הנותן מה שאין כן כאן דיש עכ"פ היתר בנתינה לעובד כוכבים אלא במה שאין נותן לישראל כלום הוא עובר על דעתו בשב ואל תעשה אין בזה איסור גניבת דעת כן נראה לי נכון ועיינן מ"ש עוד בסימן ק"כ מענין גניבת דעת עובדי כוכבים".

13. הגהות אשרי ב"ב ח' ע"א על הרא"ש סימן ל"ו

"שאלתי מ"ש צדקה אין מקבלין מהן ומ"ש נדרים ונדבות דמקבלין מהן ודרש"י איש איש אדרבה נסמוך אדאורייתא וכמו שמקבלין נדרים ונדבות כך נקבל צדקה ופי' לי מו"ר אברהם הטעם לפי שנדרים ונדבות אין באין לכפר. מהר"ח".

14. רמב"ם מלכים פ"י ה"י

"בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה, ואם הביא עולה מקבלין ממנו, נתן צדקה מקבלין ממנו, ויראה לי שנותנין אותה לעניי ישראל, הואיל והוא ניזון מישראל ומצוה עליהם להחיותו, אבל העכו"ם שנתן צדקה מקבלין ממנו ונותנין אותה לעניי עכו"ם".

"נתן צדקה וכו'. למד רבינו שמקבלין אותה ממנו מק"ו מהעכר"ם שמקבלין אותה מהם כמ"ש רבינו בסמוך. ומ"ש הואיל והוא נזון מישראל ומצוה עליהם להחיותו פרק שני דפסחים (דף כ"א:): אמרינן דבין ר"מ ובין רבי יהודה סברי דיש להקדים נתינת נבילה לגר למכירת העכו"ם אלא דלר"מ אתא קרא דלגר אשר בשערך להכי ולר"י להא לא צריך קרא דכיון דגר אתה מצווה להחיותו דכתיב גר ותושב וחי עמך והאי גר בגר תושב קאמר שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבילות ובפירקא בתרא דע"ז (דף ס"ד ס"ה) אמרינן רב יהודה שדר ליה קורבנא לאבדרנא ביום חגם אמר ידענא ביה דלא פלח לע"ז א"ל רב יוסף והתניא אי זהו גר תושב כל שקבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד ע"ז כי תניא ההוא להחיותו כלומר לזונו ולפרנסו כעניי ישראל ולהצילו מכל צרה:

אבל העכו"ם וכו'. בבתרא פ"ק (דף י'): אמרינן דאימיה דשבור מלכא שדרא ארנקי דדינרי לקמיה דר' אמי ולא קבלינהו שדרתינהו לקמיה דרבא וקבלינהו [משום שלום מלכות] שמע ר' אמי איקפד וכו' ורבא משום שלום מלכות ור' אמי נמי משום שלום מלכות דאיבעי ליה למפלגינהו לעניי אוה"ע ורבא נמי לעניי אומות העולם יהבינהו ור' אמי דאיקפד הוא דלא סיימוה קמיה דלעניי אוה"ע יהבינהו ומ"מ משמע מהכא דאפילו למפלגינהו לעניי אוה"ע לא שרי לקבל אלא משום שלום מלכות והתימה מרבינו שסתם את דבריו ואין לומר דיליף דאפילו שלא מפני ה"שלוש מותר לקבל מעובדא אחרינא דאיתא התם (דף ח') דאימיה דשבור מלכא שדרא ארנקי דדינרי לקמיה דרב יוסף א"ל למצוה רבה ויהבינהו לפדיון שבויים שאע"פ שהגמרא לא פירשה שם דמשום שלום מלכות קבלינהו כיון דבהאי עובדא דר' אמי פירשו דדוקא משום שלום מלכות ורב יוסף נמי לא אשכחן דקבל אלא מאימיה דשבור מלכא ודאי דמשום שלום מלכות הוא דקביל וצ"ע".

נא לעיין בשו"ת דעת כהן יורה דעה סימן קל"ב לרא"ה זצ"ל ותשובות כתב סופר יורה דעה סימן ק"ד.